

PIRMĀ NODAĻA

Manos jaunības gados, kad biju jūtīgāks nekā tagad, tēvs deva man kādu padomu, kas vēl joprojām nodarbina manu prātu.

“Ikreiz, kad tev rodas vēlēšanās kādu kritizēt,” viņš man sacīja, “vispirms atceries, ka ne visi cilvēki šajā pasaulē varējuši baudīt tādas priekšrocības kā tu.”

Neko vairāk viņš neteica, bet mēs, sarunās būdami atturīgi, vienmēr sapratāmies neparasti labi, un es nojautu, ka viņš gribējis pasacīt krietni vairāk. Šī saruna noveda pie tā, ka es nemēdzu izteikt nekādus spriedumus par citiem; šā ieraduma dēļ daudzi neparasti cilvēki bijuši atklāti pret mani, bet ne reizi vien man nācies arī krist par upuri apnicīgu ļaužu uzmācībai. Ja šī īpašība – atturēšanās no spriedumiem – piemīt normālam cilvēkam, personas ar novirzēm domāšanā ļoti drīz to atklāj un sāk izmantot, tāpēc koledžas laikā tiku netaisni apvainots intrigu dziņā, jo biju lietas kursā par nesavaldīgu, neizprotamu studentu slepenajām bēdām. Lielāko daļu no visa, ko man uzticēja, es nepavisam nebiju kārojis dzirdēt – bieži vien, pēc kādas nepārprotamas pazīmes nomanīdams, ka pie apvāršņa ataust kārtējā intīmā atzīšanās, izlikos aizmidzis vai pārlietu aizņemts, vai kaitinoši vieglprātīgs, jo jaunu cilvēku intīmās atzīšanās – vai vismaz vārdi, ar kādiem tās tiek izteiktas, – parasti ir plaģiāts, ko noplicina

nepārprotami noklusējumi. Atturēties no spriedumiem nozīmē nekad nezaudēt cerības. Joprojām mazliet baidos, ka man kaut kā pietrūks, ja piemirsīšu mana tēva snobisko apgalvojumu, kuru es tikpat snobiski atkārtāju: prasme ievērot elementārās pieklājības normas netiek izdalīta visiem jaundzimušajiem vienādās devās.

Kad nu esmu šādi izlielijies ar savu iecietību, man tomēr jāatzīstas, ka tā nav neierobežota. Manieres var balstīties uz cietas klints vai slapja purvāja, bet pienāk brīdis, kad man ir pilnīgi vienalga, uz kā tās balstās. Pagājušajā rudenī atgriezies no Austrumkrasta, es secināju, ka man gribētos uniformā ietērptu pasauli, kura morāliski uz mūžiem nostājusies miera stājā; man vairs nebija vēlēšanās doties trakulīgās ekskursijās, kas dod ekskluzīvu iespēju ielūkoties cilvēku sirdīs. Vienīgi pret Getsbiju, kura vārdā nosaukta šī grāmata, es izturējos citādi – pret Getsbiju, kurš iemiesoja visas tās īpašības, pret kurām es jūtu dabisku nicinājumu. Ja uzskatām, ka cilvēka personība izpaužas nepārtrauktu veiksmīgu darbību sērijā, tad jāatzīst, ka Getsbijs savā ziņā bija lielisks; viņam piemita sakāpināti jutīga dzīves piesolīto iespējamību uztvere, it kā viņš būtu rada tiem sarežģītājiem mehānismiem, kas reģistrē desmittūkstoš jūdžu attālumā sākušos zemestrīci. Šim jutīgumam nebija nekā kopīga ar slābano ļaušanos iespaidiem, ko godbijīgi dēvē par “radošo temperamentu”; Getsbijs bija apveltīts ar neparastu talantu vienmēr uz kaut ko cerēt, ar romantisku gatavību ļauties gadījumam. Nevienu šajā ziņā viņam līdzīgu cilvēku neesmu sastapis un diez vai vairs sastapšu. Nē – galu galā Getsbijam nebija ne vainas; nemiers, kas viņu grauza un smirdīgie putekļi, kurus uzjundīja viņa sapņi, uz kādu brīdi piebeidza manu interesi par cilvēku priekšlaicīgajām sērām un ātri gaistošajām līksmēm.

Šajā Rietumu vidienes pilsētā manas ģimenes locekļi pēdējās trīs paaudzēs bijuši ietekmīgi un pārtikuši ļaudis. Karaveji ir kaut kas līdzīgs klanam. Leģenda stāsta, ka mēs esot Baklū hercoga pēcteči, bet īstais mana dzimtas atzara dibinātājs ir mana vectēva

brālis, kurš šeit ieradās tūkstoš astoņsimt piecdesmit pirmajā gadā. Viņš atrada sev aizvietotāju, ko aizsūtīt Pilsoņu karā, un pats sāka nodarboties ar dzelzs izstrādājumu vairumtirdzniecību – šo biznesu tagad turpina mans tēvs.

Nekad neesmu šo vectēva brāli redzējis, bet tiek apgalvots, ka es izskatoties viņam līdzīgs, – turklāt runātāji parasti piemin diezgan reālistiskā stilā gleznoto portretu, kas karājas mana tēva kantorī. Ņūheivenas universitāti beidzu 1915. gadā, tieši gadsimta ceturksni pēc sava tēva, un mazliet vēlāk piedalījos tajā novēlotajā teitoņu migrācijā, kura tagad tiek dēvēta par Pasaules karu. Man tik ļoti bija iepaticies doties pretuzbrukumā, ka atgriezies nekādi nespēju nomierināties. Rietumu vidiene vairs nebija siltais pasaules centrs, tagad tā līdzinājās sadriskātai Visuma malai, tālab nolēmu doties uz Jaunangliju un apgūt obligāciju tirdzniecību. Visi mani paziņas nodarbojās ar obligācijām, tāpēc es nolēmu, ka tās spēs uzturēt vēl vienu neprecējušos vīrieti. Visas manas krustmātes un tēvoči apspriedās par šo lietu, it kā viņiem vajadzētu izvēlēties man piemērotāko pamatskolu, un beidzot ar ļoti nopietnām un bažīgām sejām novilka “Nu ko – jāa”. Tēvs piekrita vienu gadu mani uzturēt, un, vairākkārt dažādu iemeslu dēļ atlicis braukšanu, es divdesmit otrā gada pavasarī beidzot ierados Austrumkrastā – kā man šķita, uz pastāvīgu dzīvi.

Praktiskāk būtu bijis irēt dzīvokli turpat centrā, bet tas bija pavasaris un es nācu no plašu mauriņu un draudzīgu koku apvidus, tālab, kad viens no maniem jaunajiem darba biedriem ierunājās, ka mēs abi kopā varētu noīrēt māju piepilsētā, man tā šķita lieliska doma. Viņš atrada māju – daudz pārcietušu bungalo ar sienām papes plānumā par astoņdesmit dolāriem mēnesī, bet pēdējā brīdī firma nosūtīja viņu uz Vašingtonu, tāpēc uz ārpilsētu es devos viens pats. Man bija suns – pareizāk, suns pavādīja pie manis pāris dienu un pēc tam aizbēga –, vecs dodžs un somiete, kas klāja man gultu, gatavoja brokastis un, noliekusies pār elektrisko plīti, murmināja somu tautas gudrības.

Pāris dienu jutos vientuļš, bet tad vienu rītu mani uz ceļa apturēja kāds vīrietis, kurš bija ieradies šajā pusē vēl nesenāk nekā es.

– Kā lai nokļūst līdz Rietumolas ciematam? – viņš bezpalīdzīgi vaicāja.

Es pateicu viņam, kurp jāiet. Un, soļodams tālāk, vairs nejutos vientuļš. Es biju ceļvedis, tekuzinis, pirmienācējs. Šis vīrietis netišām bija man piešķīris tiesības brīvi lietot šo apkaimi.

Spīdēja saule, masveidīgi plīsa pumpuri koku zaros – tik strauji, kā viss izaug paātrinātā filmā, – un es atkal izjutu seno pārlicību, ka līdz ar vasaras iestāšanos dzīve sāksies no jauna.

Man vajadzēja tik daudz izlasīt un tik daudz labas veselības uzsūkt no šā jaunā, atelpu dāvājošā gaisa. Nopirku duci biezu grāmatu par banku darbību, kredītiem un kapitālieguldījumu drošību, un tās savos sarkanajos, ar zeltu rotātajos vākos stāvēja uz mana plaukta kā jaunas, tikko izkaltas monētas, solidamas atklāt mirdzošos noslēpumus, kas zināmi vienīgi Midam, Morganam un Mecenātam. Un es biju stingri apņēmies izlasīt ne tikai šīs, bet vēl daudzas citas grāmatas. Koledžā es biju gandrīz vai literāts – veselu gadu rakstīju ļoti svinīgus un banālus ievadrakstus “Jeila Ziņām” – un tagad grasījos to visu turpināt un atkal kļūt par aprobežotāko no visiem speciālistiem, par “daudzpusīgu” cilvēku. Neuztveriet to tikai kā asprātīgu izteicienu. Beigu beigās, dzīvi taču visveiksmīgāk var novērot, ja skatās tikai pa vienu logu.

Nejauši biju noīrējis māju vienā no dīvainākajām apdzīvotajām vietām visā Ziemeļamerikā. Tā atradās uz šauras, fantastiskas salas, kas izstiepusies uz austrumiem no Ņujorkas; turienes dabā vērojamas daudzas dīvainības, arī divi neparasti zemes veidojumi. Divdesmit jūdzes no Ņujorkas centra divas milzīgas olas ar pilnīgi vienādu apveidu, atdalītas viena no otras tikai ar šauru ūdens joslu, ievirzījušās vispieradinātākajā rietumu puslodes sāļūdenī – lielajā, slapjajā Longailendas zunda sētaspusē. Šo veidojumu forma nav nevainojami ovāla – gluži kā Kolumba ola tie abi ir saplacināti tajā galā, kas saskaras ar sauszemi; formu līdzība droši vien nemitīgi mulšina pāri lidojošās kaijas. Bezspārnu vērotāju

vairāk pārsteidz abu zemesragu atšķirība visā, kas neattiecas uz apveidiem un izmēriem.

Es dzīvoju Rietumolā, mazāk – nu jā, mazāk elegantajā no abiem, kaut gan šis apzīmējums ir pārāk pavirša etiķete, kas nespēj izteikt ekscentrisko un diezgan nomācošo kontrastu starp zemesragiem. Mana māja atradās pašā olas virsotnē, tikai piecdesmit jardus no zunda, iespiesta starp diviem milzīgiem namiem, kas tika izīrēti par divpadsmit vai piecpadsmit tūkstošiem sezonā. Nams pa labi bija patiesi grandiozs – precīza kādas Normandijas pilsētiņas *Hotel de Ville* kopija ar torni vienos sānos, cauri plānajai jaunū efejstīgu bārdai vizēja nesen būvētie mūri, un ar marmora peldbaseinu, kā arī vairāk nekā četrdesmit akriem maura un dārza. Tā bija Getsbija villa. Precīzāk – tā kā es tobrīd vēl nepazinu misteru Getsbiju – tā bija villa, kurā dzīvoja džentlmenis ar šādu uzvārdu. Mana māja bija kā dadzis acī, bet tas bija mazs dadzītis un tāpēc palicis nepamanīts, tālab man pavērās skats uz ūdeņiem un daļēji arī uz mana kaimiņa mauriņu, un es varēju baudīt mierinošo miljonāra tuvumu – un tas viss tikai par astoņdesmit dolāriem mēnesī.

Otrpus šaurajam līcītim krastmalā vizēja elegantās Austrumolas baltās pilis, un vasaras notikumi būtībā iesākās tajā novakarē, kad pārbraucu līcim pāri, lai vakariņotu kopā ar Tomu Bjūkenanu. Dēzija bija mana otrās pakāpes māsīca, un Tomu es pazinu kopš koledžas gadiem. Un tūlīt pēc kara biju pavadījis divas dienas kopā ar viņiem Čikāgā.

Ar izcilām fiziskajām dotībām apveltītais Dēzijas vīrs savulaik bija malējais uzbrucējs – viens no spēcīgākajiem, kādi jebkad spēlējuši futbolu Ņūheivenā, savā ziņā pat nacionālais varonis, viens no tiem vīriešiem, kuri divdesmit viena gada vecumā sasniedz tādus izcilības augstumus, ka visam turpmākajam ir lejupejas piegārša. Viņa ģimene bija ārkārtīgi bagāta – jau koledžā tika pelta viņa brīvā apiešanās ar naudu – bet, uzzinot, kādā veidā viņš pametis Čikāgu un pārvācies uz Austrumkrastu, man vārda

---

* Franču val. – rātsnams.

tiešā nozīmē aizrāvās elpa: viņš, piemēram, no Leikforestas bija atvedis līdzī ponijus polo spēlei – visai komandai. Grūti nācās apjēgt, ka manas paaudzes cilvēks ir pietiekami bagāts, lai varētu izdarīt kaut ko tādu.

Nezinu, kāpēc viņi ieradās Austrumkrastā. Bez īpašas nepieciešamības gadu viņi bija pavadījuši Francijā un pēc tam nemierīgi klejojuši pa vietām, kur cilvēki spēlēja polo un kopīgi izbauda savu bagātību. Pa telefonu Dēzija teica, ka šeit viņi palikšot uz ilgāku laiku, bet es viņai neticēju – Dēzijas sirdī es nespēju ielūkoties, tomēr nojautu, ka Toms vienmēr ļaus straumei raut sevi tālāk un tālāk, mazliet ilgodamies atgriezties kādas neatgūstamas futbola spēles satraucošajā virpulī.

Un tā nu gadījās, ka siltā, vējainā novakarē es braucu uz Austrumolu apciemot divus senus draugus, kurus tikpat kā nepazinu. Izrādījās, ka viņu māja ir vēl smalkāk iekārtota, nekā biju iztēlojies – Džordžijas koloniālajā stilā būvēta villa no koši sarkaniem un baltiem ķieģeļiem, pašā liča krastā. Uzņēmis startu pie liedaga, mauriņš skrēja uz parādes durvju pusi vismaz kādu ceturtdaļjūdzi, lēkdams pāri saules pulksteņiem un bruģētiem celiņiem, un ziedošiem dārziem, līdz beidzot, sasniedzis māju, kā skrējiena inerces nests, slidēja augšup gar vizošām vīnstīgām apaugušo sienu. Fasādes viengabalainību lauza vairākas plaši atvērtas stiklotas divviru durvis, kurās atspoguļojās zeltaina vizma, un Toms Bjūkenans jātnieka tērpā, kājas iepletis, stāvēja uz lieveņa.

Kopš Ņūheivenas laikiem ar viņu bija notikušas pārvērtības. Tagad viņš bija plecīgs, gadus trīsdesmit vecs vīrs ar salmu dzelteniem matiem, diezgan skarbu muti un augstprātīgu uzvedību. Viņa sejā dominēja zibsnīgās, nekautrās acis, to dēļ radās iespaids, ka viņš allaž mazliet paliecies uz priekšu un gatavs mesties uzbrukumā. Pat jātnieka tērpa nevīrišķīgais greznums nespēja apslēpt viņa auguma vareno spēku – šķita, ka viņš aizpildījis šos spīdīgos zābakus tā, ka aizsietās auklas sprāgst vai pušu; un, kad viņš pakustināja plecu, cauri plānajai žaketei varēja

redzēt, kā uzbriest liels muskuļu mezgls. Tas bija augums, kurš spēj pacelt lielus smagumus, – nežēlīgs augums.

Viņa balss – piesmacis, čerkstošs tenors – vēl papildināja priekšstatu par viņa kaprīzo raksturu. Viņa attieksmē jautās tāda kā tēvišķīga augstprātība pat pret tiem, kas viņam patika, – un jau Ņūheivenā daži studenti nevarēja viņu ciest.

“Klau, neiedomājieties, ka mans viedoklis šajā jautājumā ir izšķirošais tāpēc vien, ka esmu par jums stiprāks un vīrišķīgāks,” – tā viņš šķita sakām. Pēdējā kursā mēs iestājāmies vienā studentu biedrībā un, kaut gan nebijām tuvi draugi, man vienmēr šķita, ka viņš vērtē mani diezgan augstu un vēlas man patikt – savā skarabajā, izaicinošajā stilā.

Mēs pāris minūtes parunājāmies saulainajā lievenī.

– Esmu ticis pie glītas vietņas, – Toms teica. Viņa acis nemierīgi šaudījās apkārt.

Viņš satvēra mani aiz pleca un apgriezta riņķī, ar plaukstu apmezdamas plašu loku no lieveņa redzamajai ainavai, rokas vēzienā ietverot nogāzenu parku itāļu stilā, spilgti sarkanu rožu dobes kāda pusakra kopplatībā un strupdeguni motorlaivu, kas pie krasta lēkāja paisuma viļņos.

– Agrāk tas bija naftas lielrūpnieka Dimeina īpašums. – Viņš atkal apgriezta mani apkārt, pieklājīgi un aši. – Iesim iekšā.

Šķērsojuši augstu vestibulu, mēs iegājām koši sārtā telpā, kuru ar pārējo māju saistīja tikai stiklotas divviru durvis abos galos. Durvis stāvēja pusviru, balti zaigodamas uz svaigās zāles fona; šķita, ka zāles stiebri daļēji ieauguši mājā. Cauri istabai izskrēja vēja brāzma, iepūzdama vienā galā aizkarus iekšā pa durvīm un otrā izpūzdama laukā, kā bālus karogus savirpuļojot tos augšup, tuvāk glazētai kāzu kūkai līdzīgajiem griestiem, un tad aizviļņoja pāri vīnsarkanajam paklājam, metot ēnu kā vējš uz jūras virsmas.

Vienīgais pavisam nekustīgais priekšmets šajā istabā bija milzīga kušete, uz kuras kā uz noenkurota gaisa balona dreifēja divas jaunas sievietes. Abas bija ģērbusās baltā, viņu drēbes viļņoja un plivinājās, it kā viņas nupat būtu iepūstas atpakaļ telpās

pēc īsa lidojuma apkārt mājai. Šķiet, ka es pāris mirkļu tāpat vien nostāvēju, klausīdamies aizkaru plīkšņos un švīkstos un vaidos, ko izdvesa glezna, sizdamās pret sienu. Tad Toms Bjūkenans ar blikšķi aizcirta tālākās stikla durvis, istabā sagūstītais vējš nomira, aizkari, paklāji un abas jaunās sievietes lēnām piezemējās.

Jaunāko sievieti es nepazīnu. Izlaidusies visā augumā, savā dīvāna galā viņa gulēja pavisam nekustīgi, zodu mazliet pastiepusi uz priekšu, it kā censtos uz tā noturēt līdzsvarā kaut ko tādu, kas, visdrīzāk, tūlīt nokritīs. Ja viņa neuzkrietoši vēroja mani ar acu kaktiņiem, tad manīt to nevarēja – tik tiešām, man pašam par pārsteigumu, daudz vairs netrūka, lai es sāktu bikli atvainoties par to, ka ar savu ierašanos esmu viņu iztraucējis.

Otra meitene – Dēzija – mēģināja piecelties; ar bažīgu izteiksmi sejā viņa mazliet paliecās uz priekšu, tad īsi iesmējās – tie bija bezjēdzīgi un valdzinoši smieklī, es arī smējos un pagājos tālāk uz istabas vidu.

– Esmu p-paralizēta aiz laimes.

Viņa atkal smējās, it kā būtu pateikusi izcilu asprātību, un uz mirkli satvēra manu roku, lūkodamās augšup manā sejā un apliecinot, ka nevienu citu visā pasaulē viņa nav tik ļoti kārojusti redzēt. Tā viņa mēdza izturēties. Viņa klusītēm nomurmināja, ka meiteni, kura bija aizņemta ar neredzamā priekšmeta balansēšanu, sauc Beikere. (Esmu dzirdējis apgalvojumus, ka Dēzija murminot vienīgi tāpēc, lai citi pieliektos viņai tuvāk, bet šis nebūtiskais nopelums nemazināja viņas čukstu burvību.)

Lai nu kā, mis Beikeres lūpas nodrebēja, viņa gandrīz nemanāmi pamāja ar galvu un tūdaļ žigli atlieca to atpakaļ – priekšmets uz viņas zoda acīmredzot bija sagrīļojies, liekot viņai satrūkties. Atkal jutu vēlmi atvainoties. Pilnīgas pašpietiekamības apliecinājumi gandrīz vienmēr izvilina no manis stomīgus cildinājuma vārdus.

Atskatījos uz savu māsīcu, un viņa sāka mani iztaujāt savā dobajā, uzbudinošajā balsī. Dēzijai ir viena no tām balsīm, kuras modulācijām auss ik reizi seko augšup leju, it kā katrs teikums būtu nošu salikums, kuru otrreiz vairs nespēlēs. Viņas seja bija

skumīga un jauka, ar mirdzošām acīm un mirdzošu, kaislīgu muti – bet vīriešiem, kuriem Dēzija nebija vienaldzīga, visgrūtāk nācās aizmirst tieši viņas satraucošo balsi: dziedošu neatlaidību, čukstu “Paklau”, solījumu, ka, gluži tāpat kā viņa pavisam nesen darījusi kaut ko liksmu un uzbudinošu, arī turpmākās stundas būs pilnas ar liksmu uzbudinājumu.

Pastāstīju viņai, ka pa ceļam uz Austrumkrastu vienu dienu tiku pavadījis Čikāgā un vismaz kāds ducis tur sastapto cilvēku lūdzu viņu mīļi pasveicināt.

– Viņi tiešām ilgojas pēc manis? – Dēzija iegavilējās.

– Visa pilsēta grimst sērās. Visām automašīnām kreisais aizmugures ritenis nokrāsots melns kā bērnu vainags, un augu nakti gar Ziemeļkrastu skan vaimanas.

– Tas ir lieliski! Brauksim atpakaļ, Tom. Rīt pat! – Tad viņa pārlēca uz citu tēmu: – Tev vajadzētu apskatīt mazulīti.

– Ļoti labprāt.

– Pašlaik viņa guļ. Viņa ir divus gadus veca. Vai kaut kad esi viņu redzējis?

– Nē.

– Tad tev noteikti viņa jāredz. Viņa ir...

Toms Bjūkenans mitējās nemierīgi klejot pa istabu, apstājās un uzlika roku man uz pleca.

– Ar ko tu nodarbojies, Nik?

– Ar obligācijām.

– Pie kā?

Es nosaucu firmas vārdu.

– Neko neesmu par tādiem dzirdējis, – viņš nekavējoties izteica savu spriedumu.

Mani tas nokaitināja.

– Gan vēl dzirdēsi, – es atcirtu. – Ja paliksi Austrumkrastā, noteikti dzirdēsi.

– Es palikšu Austrumkrastā, esi drošs, – viņš teica, uzmezdams īsu skatu Dēzijai un tad atkal man, it kā piešķirot šiem vārdiem vēl citu nozīmi. – Jābūt nolādētam muļķim, lai dzīvotu citur.

Šajā mirklī mis Beikere iesaucās: “Tieši tā!”. Izsauciens atskanēja tik negaidīti, ka es satrūkos, – tie bija pirmie vārdi, ko viņa izrunāja kopš manas ierašanās. Acīmredzot mis Beikeri pašu tas bija pārsteidzis tikpat lielā mērā kā mani, jo viņa nožāvājās un piecēlās, kustēdamās strauji un veikli.

– Esmu gluži stīva, – viņa žēlojās. – It kā būtu nogulējusi uz šīs tahtas visu mūžu.

– Nepārmet man! – Dēzija atcirta. – Es visu pēcpusdienu pūlos aizdabūt tevi uz Ņujorku.

– Nē, paldies, – teica mis Beikere, palūkodamās uz četriem kokteiļiem, kas nupat no pieliekamā bija ienesti istabā. – Man jātrenējas.

Namatēvs uzmeta viņai neticīgu skatienu.

– Tiešām? – Viņš iztukšoja glāzi, it kā tikai pilīte dzēriena būtu bijusi tās dibenā. – Kā tev vispār izdodas kaut ko paveikt – tas stāv pāri manai saprašānai.

Vēroju mis Beikeri, minēdams, ko tādu viņai “izdodas paveikt”. Uz viņu bija patīkami skatīties. Viņa bija slaida, ar mazām krūtīm, stājas staltumu viņa izcēla, atliekdama plecus atpakaļ kā jauns kadets. Pelēkās acis ar sīkām saules krunciņām bālajā, valdzinošajā, neapmierinātajā sejā atsaucās manam skatienam ar pieklājīgu ziņkāri. Šajā brīdī atskārtu, ka esmu viņu – vai vismaz viņas portretu – jau iepriekš redzējis.

– Jūs taču dzīvojat Rietumolā, – viņa nievīgi bilda. – Man tur ir pažiņa...

– Nepazīstu ne dzīvas...

– Jūs noteikti pazīstat Getsbiju.

– Getsbiju? – pārvaicāja Dēzija. – Kādu Getsbiju?

Pirms vēl biju paguvis paskaidrot, ka Getsbijs ir mans kaimiņš, mūs aicināja vakariņās; Toms Bjūkenans uzstājīgi ieāķēja savu vingro roku man elkonī un vadīja mani laukā no istabas, kā pārvietodams dambretes kauliņu uz nākamo lauciņu.

Abas jaunās sievietes – tik slaikas, garlaikotas, vieglītēm atspiedušas rokas pret gūžām – mums pa priekšu iegāja sārtajā

verandā ar logiem uz saulrietu, kur pierimušajā vējā uz galda līpinājās četras sveces.

– Kāpēc sveces? – Dēzija sarauca pieri. Viņa satvēra daktis pirkstos, apdzēšot liesmas. – Pēc divām nedēļām būs gada visgarākā diena. – Viņa mums žilbinoši uzsmaidīja. – Vai jūs arī vienmēr gaidāt gada garāko dienu – un tad palaižat to garām? Es ik reizi gaidu gada garāko dienu un netišām palaižu to garām.

– Mums vajadzētu kaut ko ieplānot, – nožāvājās mis Beikere, apsēzdamās pie galda tā, it kā liktos gultā.

– Lai notiek, – teica Dēzija. – Ko lai mēs ieplānojam? – Viņa bezpalīdzīgi pagriezās pret mani. – Ko cilvēki vispār plāno?

Pirms vēl biju paguvis atbildēt, Dēzijas skatiens ar bijīgu šausmu izteiksmi pievērsās viņas mazajam pirkstiņam.

– Skat! – viņa žēlojās. – Es to sadauzīju.

Mēs visi palūkojāmies. Uz pirksta kauliņa bija tumšs zilums.

– Tu to izdarīji, Tom, – viņa sūdzējās. – Zinu, ka tas bija netišām, bet tu to *izdarīji*. Patī vainīga, nevajadzēja man precēties ar tādu brutālu vīrieti, ar milzum lielu lempīgu eksemplāru...

– Man riebjas vārds “lempīgs”, – Toms skarbi iebilda, – pat ķircinoties.

– Lempīgs, – Dēzija palika pie sava.

Reizēm viņa un mis Beikere runāja vienlaikus, nepiespiesti, ar jokainiem pārlēcieniem no vienas tēmas uz citu, tā pat nebija īsti tērzēšana, vārdu plūdums bija tikpat dzedrs kā viņu baltie tērpi un vienaldzīgās acis visu kaislību prombūtnē. Viņas atradās šeit, viņām nebija nekādu iebildumu pret mani un Tomu, viņas tikai pieklājīgi un tīkami centās mūs izklaidēt vai tikt izklaidētas. Viņas zināja, ka šīs vakariņas drīz beigsies, ka nedaudz vēlāk arī šīs vakars būs beidzies un tiks nolikts pie malas. Tas bija pavisam citādi nekā Rietumu vidienē, kur svinību vakars, izejot cauri vairākām fāzēm, traucās pretī savam noslēgumam ar nemitīgām gaidām un vilšanos vai dīvainās, nervozās bailēs no īstā mirkļa iestāšanās.

– Dēzij, tev blakus es jūtos nepietiekami civilizēts, – atzinos, ķerdamies pie otras klareta glāzes. Vīns mazliet garšoja pēc korķa,

bet atstāja vajadzīgo ietekmi. – Vai jūs nevarētu parunāt par labības ražu vai ko tamlīdzīgu?

Ar šo piebildi nebiju gribējis teikt neko īpašu, bet reakcija bija negaidīta.

– Civilizācija drūp gabalos, – Toms nikni izgrūda. – Esmu kļuvis par šausmīgu pesimistu. Vai esi lasījis grāmatu “Krāsaino impēriju augšupeja”? To sarakstījis Godards.

– Neesmu lasījis, – es atsaucos, pārsteigts par viņa satraukumu.

– Laba grāmata, katram vajadzētu to izlasīt. Galvenā ideja ir tāda: ja mēs nepiesargāsimies, baltā rase tiks... tiks pilnībā pakļauta. Tas ir zinātniski pierādīts.

– Toms ielūkojas ļoti dziļi, – teica Dēzija ar izklaidīgu skumju izteiksmi sejā. – Viņš lasa gudras grāmatas ar ļoti gariem vārdiem iekšā. Kā nu bija tas vārds, kuru mēs...

– Saproti, šajās grāmatās viss ir zinātnisks, – uzmetis Dēzijai nepacietīgu skatienu, skaidroja Toms. – Šis puisis visu ir izpētījis. Tagad mums, valdošajai rasei, vajag uzmanīties, citādi kontroli pārņems pārējās rases.

– Mums viņi jāpieveic, – čukstēja Dēzija, enerģiski mirkšķinādama, pagriežusies pret kvēlojošo sauli.

– Jums vajadzētu dzīvot Kalifornijā... – mis Beikere iesāka, bet Toms, smagnēji sagrozījies savā krēslā, viņu pārtrauca.

– Doma ir tāda, ka mēs esam ziemeļnieki. Es un tu arī, un tu, un... – pavilcinājies gandrīz nemanāmi īsu mirkli, viņš palocīja galvu, iekļaudams arī Dēziju savā uzskaitījumā, un viņa atkal man pamirkšķināja,

– ...un mēs esam radījuši visu, kas veido civilizāciju, – jā, zinātni un mākslu, un visu pārējo. Vai skaidrs?

Viņa koncentrēšanās šai runai bija aizkustinoša, it kā viņu būtu pametusi seno laiku pašpmierinātība. Tad iekšā iezvanījās telefons un mājzinis izsteidzās laukā no verandas. Dēzija izman-toja pārtraukumu un paliecās man tuvāk.

– Atklāšu tev ģimenes noslēpumu, – viņa jūsmīgi čukstēja. – Par mājiņa degunu. Vai gribi dzirdēt par viņa degunu?

– Tikai tāpēc es šovakar šeit ierados.

– Redzi, agrāk viņš nebija mājzinis; viņš Ņujorkā strādāja par sudraba spodrinātāju pie kaut kādiem ļaudīm, kam bija sudraba servīze divsimt personām. Viņam vajadzēja spodrināt sudrabu no rīta līdz vakaram, un beidzot tas sāka atstāt iespaidu uz viņa degunu...

– Un kļuva arvien ļaunāk, – piebalsoja mis Beikere.

– Jā. Kļuva arvien ļaunāk, līdz beidzot viņam nācās aiziet no darba.

Uz mirkli rietošā saule romantiskā maigumā apspīdēja Dēzijas kaistošo seju; viņas balss apburts, es gandrīz aizmirsu elpot – tad kvēle apdzisa, saules stari atkāpās no Dēzijas, vēl kavēdamies nožēlā kā bērni, kam mijkrēsli jāpamet iepatikusies iela.

Mājzinis atgriezās un nomurmināja kaut ko Tomam cieši pie auss; Toms sarauca pieri, atbīdīja savu krēslu un, nebildis ne vārda, iegāja mājā. It kā viņa prombūtne paātrinātu kaut ko Dēzijas iekšienē notiekošu, viņa atkal paliecās uz priekšu, viņas balss vizuļoja un dziedāja.

– Man patik redzēt tevi pie šā galda, Nik. Man šķiet, ka tu esi līdzīgs... rozei, ideālam rozēs ziedam. Vai tā nav? – Gaidot apstiprinājumu, viņa pagriezās pret mis Beikeri. – Ideāla roze?

Tā nebija taisnība. Es it nemaz nelīdzinos rozei. Dēzija vienkārši improvizēja, raidīdama uz klausītājiem no sevis plūstošo nīrbīgo siltumu, it kā, ieslēpusies vienā no šiem satraucošajiem, elpu aizraujošajiem vārdiem, pie jums censtos nokļūt viņas sirds. Tad pēkšņi viņa nometa salveti uz galda, atvainojās un iegāja mājā.

Mēs ar mis Beikeri pārmijām skatienus, apzinīgi izvairīdamies piešķirt tiem jebkādu saturu. Es jau grasījos ierunāties, kad viņa moži apsēdās taisnāk un brīdinoši teica: “Kuš!” No blakus telpas skanēja apspiesta, kaislīga murdoņa, un mis Beikere nekautrējoties paliecās uz priekšu, pūlēdamās saklausīt vārdus. Murdoņa vibrēja pie dzirdamības robežas, pierima, satraukti pieņēmas spēkā un tad pārtrūka.

– Šis misters Getsbijs, kuru jūs pieminējāt, ir mans kaimiņš... – es teicu.

– Nerunājiet. Gribu dzirdēt, kas notiks.

– Vai tad kaut kas notiek? – nevainīgi apvaicājos.

– Vai gribat teikt, ka neko nezināt? – mis Beikeres pārsteigums bija patiess. – Man likās, ka visi zina.

– Bet es ne.

– Redzat... – viņa gausi vilka vārdus. – Tomam Ņujorkā ir kaut kāda sieviete.

– Viņam ir sieviete? – truli pārjautāju.

Mis Beikere palocīja galvu.

– Viņa varētu vismaz pieklājības pēc nezvanīt viņam vakariņu laikā. Vai jums tā nešķiet?

Vēl nebiju lāga aptvēris viņas vārdu jēgu, kad nošvīkstēja drānas un nočīkstēja ādas zābaki, Toms un Dēzija atgriezās pie galda.

– Tur neko nevarēja līdzēt! – saspringtā liksmībā iesaucās Dēzija.

Viņa apsēdās, pētoši palūkojās vispirms uz mis Beikeri, tad uz mani, un turpināja:

– Uz mirklīti biju izgājusi laukā, un tur bija ļoti romantiski. Mauriņā redzēju putnu – manuprāt, tā bija lakstīgala, kas pārbraukusi pāri ar kādu *Cunard* vai *White Star Line* reisu. Tā dzied tik ļoti... – Dēzijas balss dziedāja. – Tas ir romantiski, vai ne, Tom?

– Ļoti romantiski, – viņš piekrita un tad neveikli pievērsās man: – Ja pēc vakariņām vēl būs pietiekami gaišs, izrādīšu tev staļļus.

Mūs iztrūcinādams, iekšā atkal iezvanījās telefons. Kad Dēzija, lūkodamās uz Tomu, nievīgi pašūpoja galvu, priekšlikums par staļļiem un, patiesību sakot, arī visas pārējās sarunu tēmas, izkūpēja gaisā. No pēdējām piecām minūtēm pie galda atceros tikai to, kā starp sarunas druskām atkal bez kādas vajadzības tika aizdegts sveces un kā man gribējās paraudzīties uz visiem galdabiedriem pēc kārtas un vienlaikus izvairīties no viņu skatieniem.

Nevarēju uzminēt, ko domā Dēzija un Toms, tomēr šaubos, vai pat mis Beikerei, kura, šķiet, bija izstrādājusi strikti skeptisku attieksmi, izdevās pilnīgi izmest no prāta piektā vakariņu viesu spalgo, metālisko uzmācību. Kādai temperamentīgākai personai šī situācija varētu šķist aizraujoša, bet es jutu tikai instinktīvu vēlmi nekavējoties zvanīt policijai.

Lieki piebilst, ka par zirgiem mēs vairs nerunājām. Toms un mis Beikere – ar vairākām kubikpēdām mijkrēšļa pa vidu – atgriezās bibliotēkā un apmetās tur vāķēt kādu neredzamu, bet skaidri sajūtamu nelaiķi. Tikmēr es, cenzdamies izskatīties omulīgi ieinteresēts un mazliet pakurls, sekoju Dēzijai cauri vairākām savstarpēji savienotām verandām līdz priekšējam lievenim. Tur mēs apsēdāmies blakus uz pīta dīvāniņa.

Dēzija iespieda seju plaukstās, it kā gribēdama izjust tās jauko apveidu. Viņas skatiens pakāpeniski aizslidēja arvien tālāk samtainajā tumsā. Noskārtu, ka viņa ir vētrainu emociju pārņemta, tāpēc apvaicājos par viņas mazo meitu, cerēdams, ka šim jautājumam būs nomierinoša iedarbība.

– Nik, mēs nepazīstam viens otru pārāk labi, – viņa pēkšņi teica, – kaut gan tu esi mans brālēns. Tu neatbrauci uz manām kāzām.

– Vēl nebiju atgriezies no frontes.

– Tas tiesa. – Viņa brīdi vilcinājās. – Zini, Nik, man nācies pārdzīvot ļoti grūtus laikus, un tagad es pret visu iztuos diezgan ciniski.

Neapšaubāmi viņai bija iemesls būt ciniskai. Es nogaidīju, bet viņa vairāk neko neteica, un es atkal diezgan nesakarīgi ierunājos par viņas meitu.

– Viņa droši vien jau runā un... ēd, un...

– Protams. – Dēzijas skatiens bija izklaidīgs. – Paklau, Nik, vai gribi, lai pastāstu tev, ko es teicu pēc viņas piedzimšanas? Vai vēlies to dzirdēt?

– Ļoti vēlos.

– Tad tev būs vieglāk saprast manas pašreizējās izjūtas. Viņa bija piedzimusi tikai pirms nepilnas stundas, un Toms bija nez kur

pazudis. Es atmodos no ētera miega un jutos pavisam pamesta, un tūlīt vaicāju māsiņai, vai bērns ir puika vai meitene. Viņa man pateica, ka meitene, un es pagriezos pret sienu un raudāju. “Viss kārtībā,” es teicu, “man prieks, ka tā ir meitene. Un es ceru, ka viņa būs muļķe. Labākais, par ko meitene šajā pasaulē var kļūt – daiļa, maza muļķīte.”

– Saproti, es tik un tā domāju, ka viss ir šausmīgi, – viņa turpināja ar lielu iekšēju pārlicību. Visiem tā šķiet – arī visprogresīvākajiem cilvēkiem. Un es to zinu. Esmu pabijusi it visur un redzējusi visu, un darījusi visu iespējamo. – Viņas skatienā zibēja gandrīz tāds pats izaicinājums kā Tomam, un viņa iesmējās, skanīgi un nikni. – Pieredzējusi – ak Kungs, es esmu pieredzējusi daudz!

Tikko viņas balss bija aprāvusies, rimdamās saistīt manu uzmanību un pašāvēību, es tūdaļ sajutu, cik nepatīess pašos pamatos ir viss, ko viņa pateikusi. Mani pārņēma neomulīga sajūta, it kā viss aizvadītais vakars būtu bijis tikai viltīgs triks, lai izvilinātu no manis līdzjūtības izpausmes. Es vēl mazliet nogaidīju, un tik tiešām jau pēc mirkļa Dēzija paraudzījās manī ar neslēptu smīnu skaistajā sejā, kā apliecinādama savu piederību pie kādas izsmalcinātas slepenās apvienības, kuras biedri ir viņi abi ar Tomu.

Tumšarkanā istaba vizēja gaismā. Toms un mis Beikere sēdēja katrs savā garas tahtas galā, un viņa skaļi lasīja priekšā no *Saturday Evening Post* – vārdi bez uzsvariem un pauzēm saplūda mierinošā melodijā. Lampas gaisma, kas spoži atmirdzēja Toma jājamzābakos un blāvi atstaroja no mis Beikeres matiem rudens lapu dzeltenumā, slīdēja gar žurnāla lapām, kad viņa, slaidās rokas muskuļiem novibrējot, tās pāršķīra.

Kad mēs ienācām, viņa pacēla roku, pieprasot mirkli klusuma.

– Turpinājums sekos, – viņa teica, nometot žurnālu uz galda, – jau nākamajā numurā.

Ar nemierīgu kustību atspiedusies pret ceļgaliem, viņa piecēlās.

– Pulkstenis ir desmit, – viņa secināja, lūkodamās griestos, it kā tur būtu ciparnīca. – Labām meitenēm laiks iet gulēt.

– Džordānai rīt jāspēlē turnīrā, – Dēzija paskaidroja. – Rie-
tumčesterā.

– O... jūs esat Džordāna Beikere.

Tagad zināju, kāpēc viņas seja šķita pazīstama, – šie vaibsti
ar tiksmi nievīgo izteiksmi bija raudzījušies manī no daudziem
attēliem, kur redzamas Ešvilas, Hotspringsas un Palmbīčas sporta
dzīves ainas. Gadījās dzirdēt arī baumas par viņu, man tika stās-
tīts par kādu nelāgu notikumu, bet sen jau biju aizmirsis, par ko
tur bija runa.

– Ar labu nakti, – viņa rāmi teica. – Vai pamodināsiet astoņos?

– Ja tu gribēsi celties.

– Gribēšu gan. Ar labu nakti, mister Karavej. Vēlāk tiksimies.

– Protams, ka tiksieties, – Dēzija apliecināja. – Domāju, ka
man vajadzēs jūs saprecināt. Brauc biežāk ciemos, Nik, un es
mēģināšu savest jūs kopā. Tu jau zini – netīšām ieslēgšu jūs
drēbju skapī un izstumšu jūs laiviņā atklātā jūrā, un tādā garā...

– Ar labu nakti, – no kāpnēm uzsauca mis Beikere. – Nedzir-
dēju ne vārda.

– Viņa ir jauka meitene, – pēc mirkļa teica Toms. – Viņiem
nevajadzētu ļaut viņai šādi skraidīt pa pasauli.

– Kādiem viņiem? – Dēzija vēsi apvaicājās.

– Viņas ģimenei.

– Viņas ģimene ir viena krustmāte, aptuveni tūkstoš gadu
veca. Turklāt tagad viņu uzmanīs Niks, vai nav tiesa, Nik? Šova-
sar viņa pavadīs šeit daudzas nedēļas nogales. Domāju, ka mājas
dzīve iespaidos viņu labvēlīgi.

Toms un Dēzija klusējot saskatījās.

– Vai viņa ir no Ņujorkas? – es žigli vaicāju.

– No Luisvilas. Tur mēs kopīgi vadījām savus baltās meitenības
gadus. Savus burvīgos, baltos...

– Vai tur verandā paguvi ar Niku tā sirsnīgi izrunāties? – Toms
pēkšņi gribēja zināt.

– Vai es paguvu? – Dēzija lūkojās uz mani. – Lāga neatceros,
bet man šķiet, ka mēs runājām par ziemeļnieku rasi. Jā, tā nudian

bija. Nez kā pievērsāmieš šim tematam, un tu jau zini – kad iesāk...

– Netici visam, ko tev šeit saka, Nik, – Toms ieteica.

Es it kā starp citu sacīju, ka neko neesmu dzirdējis, un vēl pēc pāris minūtēm devos uz mājām. Viņi pavadīja mani līdz durvīm un abi blakus stāvēja līksmā gaismas četrstūrī. Kad ieslēdzu motoru, Dēzija pēkšņi iekliedzās:

– Pagaidi! Aizmirsu tev kaut ko pavaicāt – un tas ir svarīgi. Dzirdējām, ka tu rietumos esot saderinājies.

– Taisnība gan, – Toms vēlīgi piebalsoja. – Dzirdējām, ka esi saderinājies.

– Tas ir apmelojums. Es esmu pārāk nabadzīgs.

– Bet mums tā stāstīja, – Dēzija neatlaidās; man par pārsteigumu, viņa atkal bija atplaukusi kā puķe. – To stāstīja dažādi cilvēki, tāpat tai jābūt patiesībai.

Protams, ka es zināju, par ko viņi runā, tomēr saderinājies nebiju – pat ne tuvu tam. Viens no iemesliem, kāpēc pārvācos uz Austrumkrastu, bija baumas, ka jau esmu oficiāli uzsaukts baznīcā. Tenku dēļ vien taču nevar atteikties no senas draudzības, bet, no otras puses, man nebija nolūka ļauties, lai mani ietenko laulības dzīvē.

Dēzijas un Toma ziņkāre mani aizkustināja un it kā padarīja viņus man tuvākus – ne tik bezgaltālu bagātus, tomēr projām braucu samulsis un drusciņ tāda kā riebuma pārņemts. Man šķita, ka Dēzijai vajadzētu ar bērnu rokās tūdaļ traukties prom no šā nama – bet nekas tāds viņai nenāca prātā. Kas attiecās uz Tomu, atklājums, ka “viņam Ņujorkā ir sieviete”, pārsteidza mani mazāk nekā tas, ka viņu tā satriekusi kāda grāmata. Bija kāds spēks, kas mudināja viņu krimst sastāvējušās idejas, it kā paša robustā patmiņa vairs nespētu pabarot viņa valdonīgo sirdi.

Bija jau iestājusies īsta vasara, saules svelmē sakarsušie ceļmalas krodziņu jumti un benzīntanki, kur gaismas laukumos stāvēja jauni, sarkani sūkņi, joprojām izstaroja siltumu; sasniedzis savu īpašumu Rietumolā un pabraucis mašīnu zem nojumes, es

brīdi pasēdēju pagalmā uz pamesta zāles pļāvēja. Vējš bija norimis, atstājot skaļu, spožu nakti ar kokos plīvošiem spārniem un nemitīgu ērģeļu dunoņu – tur zemes plēšas iepūta vardēs dzīvību. Mēnesgaismā aizviļņoja kaķa siluets; pagriezis galvu, lai palūkotots uz dzīvnieku, es atklāju, ka neesmu viens: piecdesmit pēdu atstatumā no kaimiņa savrupmājas mestās ēnas parādījās cilvēka figūra; rokas kabatās sabāzis, šis cilvēks vēroja sudrabainos zvaigžņu pipargraudus. Viņa nesteidzīgās kustības un stabilā stāja zālienā ļāva noprast, ka tas ir pats misters Getsbijs, kas iznācis laukā noskaidrot, cik liela daļa no vietējām debesīm viņam pieder.

Nolēmu viņu uzrunāt. Vakariņu laikā mis Beikere bija pieminējusi viņa vārdu, un ar to būtu pietiekami, lai iepazītos. Tomēr es viņu neuzrunāju, jo viņa izturēšanās pēkšņi atklāja, ka viņš ir apmierināts ar savu vienatni, – viņš izstiepa rokas dīvainā žestā pretī tumšajam ūdenim, un, kaut gan mūs šķīra liels atstatums, es būtu ar mieru apzvērēt, ka viņš drebēja. Nevilšus palūkojos uz jūru – bet redzēju tur tikai vienu vienīgu zaļu uguntiņu, sīciņu un tālu prom, iespējams, ka tā spīdēja kāda doka galā. Kad gribēju atkal paskatīties uz Getsbiju, viņš bija pagaisis un nemierīgajā tumsā es atkal biju viens pats.